

Stručni rad

IZAZOVI I DATOSTI RADA U MULTIKULTURALNOM RAZREDNOM ODJELU

Zoran Hercigonja, mag.edu.inf.

V. osnovna škola Varaždin

Sažetak

Razredni odjel oduvijek je dinamično okruženje u kojem svaki učitelj ili nastavnik treba odgovoriti na izazove i potrebe razredne zajednice i pojedinaca. Rad u razrednom odjelu iznova je izazov i poticaj za vlastito usavršavanje i refleksivno učenje o vlastitim postupcima, metodama i načinima rada. Raznovrsnost i različitost individualnih karakteristika učenika razrednog odjela stvara određenu količinu dinamičnosti.

Ključne riječi: subkultura, multikulturalnost, razredno okruženje, dinamičnost

1. SUBKULTURA, SUSJEDNE KULTURE I MEĐUKONTINENTALNE KULTURE

Kroz odgoj i obrazovanje prolazili smo razdoblja kada smo poučavali djecu iz samo istog kulturološkog konteksta do razdoblja kada smo taj kulturološki kontekst obogatili kulturama djece pripadnika nacionalnih manjina.

Danas svoj neposredni odgojno obrazovni rad obogaćujemo i susjednim kulturama te kontinentalno dislociranim kulturama. U razrednom odjelu ne sjede više pripadnici samo jedne kulturne zajednice ili subkulture, već različitih kultura koje mogu, ali ne moraju imati dotične točke ili sličnosti. Naravno treba voditi računa o reakciji djeteta i njegovoj sposobnosti prilagodbe te socijalne prihvaćenosti što opet ovisi o vrsti kulture i zajednice iz koje je dijete došlo.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju dotične kulturološke točke svoje kulture s kulturom zemlje ili zajednice u kojoj žive. Djeci takvog kulturološkog konteksta puno je lakše prilagoditi se i stvoriti osjećaj stabilnosti i prihvaćenosti u razrednoj zajednici. Dotične točke između kultura kao i bliskosti u području jezika, od presudne su važnosti za napredak u odnosima i integraciji.

Susjedne kulture kulturnih zajednica zemalja koje međusobno graniče također imaju dotične točke koje opet pružaju jednu vrstu podrške za stvaranje osjećaja pripadnosti, sigurnosti i socijalne prihvaćenosti djeteta u razrednom odjelu. Proces integracije i u ovome slučaju predstavlja puno uspješnije i brže prilagodbe.

2. RAZREDNI ODJEL – KULTUROLOŠKI OBOJANO RAZREDNO OKRUŽENJE

Svijet kao cjelina, kao jedno „globalno selo“ podlozan je migracijama i kretanjima stanovnika. Svjedoci smo unatrag nekoliko godina stalnim kretanjima stanovništva. Upravo iz tih razloga današnje učionice nisu „monokromatski“ obojene bojama samo jedne kulturne zajednice nego „polikromatski“, bojama međukontinentalnih kulturnih zajednica. Upravo danas u 21. stoljeću postaje uobičajeno da su razredni odjeli postali multikulturalna zajednica. U školama učitelji/nastavnici susreću se sa situacijama u kojima u jednom razrednom odjelu ima učenika različitih kulturoloških obilježja i to ne samo susjednih zemalja nego i kontinentalno udaljenih zemalja. Pod tim se misli da u jednom razrednom odjelu mogu istovremeno prebivati učenici iz Bugarske, Meksika, Italije, Sjeverne Makedonije.

U takvom slučaju učitelj/nastavnik će biti taj koji će imati zadatak uspostaviti osjećaj dobrodošlice i socijalne prihvaćenosti. Na njemu će biti veliki teret posla u stvaranju okruženja koje će prihvatiti učenike različitih kulturoloških obilježja iz kontinentalno udaljenih zemalja.

3. PITANJA, PROBLEMI I SAVJETI

Pitanja koja si mora postaviti svaki učitelj/nastavnik radeći u multikulturalnom okruženju je kako se dijete osjeća u stranoj zemlji, slušajući strani jezik s djecom koja su po kronološkim i psihofizičkim obilježjima bliska i slična njemu? Koji su izazovi pristupa tim učenicima? Kako uspostaviti i odraditi nastavni sat, a da se ne stvori osjećaj neprihvatanja i stvaranja mogućih predrasuda od strane drugih učenika? Sva su ta pitanja izazovi za učitelja/nastavnika. Učenik koji je po prvi puta sa svojim kulturološkim obilježjima došao u stranu zemlju sigurno će se isprva bojati predrasuda i mogućih etiketa od strane drugih učenika. Taj strah dopire iz dubina potrebe za socijalnom prihvaćenosti. Svaka jedinka želi se uklopiti u socijalni kontekst zajednice (većine) u kojoj trenutno boravi. Pretenzija tog djeteta da bude socijalno prihvaćeno popraćena je strahom od odbacivanja. Strah ili otpor pred nepoznatim ili drugačijim često je izvor predrasuda i neprihvatanosti. Učitelj/nastavnik će ovdje imati pune ruke posla. Uspostava kontakta s učenikom opterećenim potrebom za socijalnom prihvaćenosti u stranoj zemlji predstavljat će dodatno opterećenje za učenika. Njegov cilj će biti postati što bliži drugim učenicima zbog osjećaja sigurnosti i prihvaćenosti. Otežavajuća okolnost će biti i poznavanje jezika tog učenika. Škole u takvoj situaciji imaju zadatak osigurati poznavanje jezika pohađanjem dodatnih nastavnih sati za upoznavanje i učenje jezika zemlje domaćina. To će osigurati bolje poznavanje jezika, ali i bolju komunikaciju s učiteljima/nastavnicima i drugim učenicima u razrednom odjelu ili školi.

Poznavanje jezika je tek početak uspostave osjećaja sigurnosti i prihvaćenosti. Svaki učitelj/nastavnik tog razrednog odjeljenja je važan faktor u stvaranju slike učenika u razrednom odjelu. Učenici će pokušati iznaći načine odbijanja novog učenika. To je sasvim prirodna reakcija odbijanja drugačijeg od sebe. Učitelj/nastavnik tu ne smije posustati i dopustiti da takva reakcija eskalira. U razrednom odjelu bit će potrebno u razgovore s učenicima uvoditi i detalje oko kulture novog učenika kako bi cjelokupan razred uspio na temelju novosti, činjenica i zanimljivosti stvoriti pozitivne dojmove i na temelju njih uspostavljati odnos povjerenja i poštovanja. Naravno pretjerivanje u tom pogledu nije dobrodošlo jer bi se mogao stvoriti potpuno drugačiji efekt. Isticanjem nekih bitnosti kulture učenika koji se privikava na okolinu, zemlju, kulturološka obilježja te razredni kolektiv, ostale učenike može dodatno zainteresirati do razine

gdje će oni sami iznaći načine komunikacije kako bi saznali o toj kulturološkoj bitnosti puno direktnije od tog učenika.

Učenik koji se nalazi izvan svoje matične zemlje i okruženja kakvo je poznavao, svakako će osjećati neku vrstu stida ili srama u stranoj okolini. To je potpuno prirodna reakcija na privikavanje novoj okolini. Sram i stid proistječu iz osjećaja ranjivosti. Pritom je potrebno znati da u slučaju kada učenici koje je učitelj/nastavnik uspio zainteresirati za bitnosti i datosti kulture tog učenika, previše nasrtljivo ne nahrle na učenika i stvore potpuno suprotan efekt. To bi moglo rezultirati nedostatkom povjerenja i povlačenjem u sebe. Učenik u tim trenucima mora znati da ima nekog u tom stranom okruženju na koga može računati, tko će mu pružati podršku u pogledu interpretacije njegovih stanja te tko će ga zaštititi.

Velika podrška učeniku bit će i pružati mu mogućnost da razredu prezentira neke svoje običaje i bitne odrednice kulture prilikom pisanja referata ili izrade prezentacija (plakata). No to naravno ne smije biti isuviše nametljivo. Pogreška koja se najčešće radi je forsiranje prihvaćanja stavljanjem navedenog učenika u centar razrednog odjela. Dakako treba ukazati na njegovoj važnosti, ali umjereno. Također pod malim i velikim odmorima ostale učenike razrednog odjela treba poticati da pomognu učeniku koji upravo savladava neke aspekte kulture u koju je upravo došao. Time će se nenametljivo stvarati bliskiji odnosi i stvarati osjećaj sigurnosti. Ponekad će učenik opterećen okolinom, stanjem i situacijom u kojoj se trenutno nalazi poželjeti brže-bolje ostvariti bliskost i osjećaj prihvaćenosti. U takvim situacijama treba dobro upravljati okolinom (što će biti veće opterećenje za učitelja/nastavnika) kako bi se izbjeglo forsiranje ostvarivanja prihvaćenosti jer će to u suprotnom za obje strane biti previše emocionalno zahtjevno. Dobrim i pravovremenim upravljanjem okoline i njezinih aktera, izbjeci će se mogući kontraefekti.

4. UBRZAN PROCES PRIHVAĆANJA (DOBRO/LOŠE)

Postati što sličniji drugima radi što efikasnije integracije, pretjerano je ubrzana reakcija učenika koji ima namjeru postati dionikom kulture većine zato jer smatra taj način jedinim mogućim načinom uklapanja u razrednu zajednicu. U procesu uspješne integracije ova reakcija će biti često automatizirano ponašanje učenika pripadnika druge kulture. Uloga učitelja/nastavnika u tome je naravno ključna. Učitelj/nastavnik će biti ta osoba koja će tog učenika podsjetiti na bitnosti njegove vlastite kulture. Učenikovo pravo je zadržati kulturološke odrednice svoje vlastite kulture. Ne smije se dogoditi u procesu integracije da se izgubi osjećaj za vlastitu kulturu zbog brže-bolje integracije u kulturu većine. Ono što često dešava upravo je forsiranje uklapanja u kulturu većine. Svaki učenik koji želi biti prihvaćen u razrednom odjelu sa psihološkog aspekta tražit će najkraći mogući put za uspješnim uklapanjem u razredno odjeljenje.

Dopuštanjem razvoja takve situacije kršenje je osnovnih prava djeteta i etičkog kodeksa u dijelu uzajamnog prihvaćanja i povjerenja. Odbacivanje karakteristika vlastite kulture za učenika će značiti odbacivanje nasljeđa i podrijetla. S druge strane za učitelja/nastavnika to će značiti neuspjeh u području djetetove integracije u razredno odjeljenje. Napori koji se ulažu u upravljanje okolinom za prihvaćanje djeteta drugog kulturološkog konteksta, napori su za prihvaćanje njegovog individualiteta u razrednom odjeljenju i neposrednom odgojno-obrazovnom radu.

5.ZAKLJUČAK

Učitelj/nastavnik treba poticati i upravljati okolinom na način da se kulturne raznolikosti dožive kao obogaćenje vlastite kulture, kao način učenja nečeg novog, korisnog. No tu treba voditi računa da se previše ne polarizira između kultura djece i prave velike razlike. Oni to rade onako, mi to radimo ovako... To je najčešći recept za pravljenje razlika i neprihvaćenosti. Idemo pokazati kako njegovo znanje i nasljeđe može pomoći u usvajanju nekog konteksta vlastite kulture. To će biti dobar početak. Pokazati koristi, datosti, uzajamno potpomaganje i tradicionalne vrijednosti pojedine kulture uključivši ih u razredne ili školske aktivnosti put su prema postepenoj integraciji bez osobnih gubitaka.

Prihvatiti i uvažiti individualitet svakog djeteta u razrednom odjelu te uspostaviti komunikaciju između njih, važna je odrednica uspješnog učitelja/nastavnika. Prihvatiti i uvažiti kulturne odrednice te učiniti razrednu zajednicu obogaćenom kulturnom zajednicom predstavlja izazov je učitelja/nastavnika 21. stoljeća.